

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת יבמות דף יד

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

הערה חשובה: המילים המודגשות הן תמצית העניינים וניתן לקרוא אותן בפני עצמן כסיכום מהיר.

דף יד

האם עשו בית שמאי כדבריהם

נתבאר, שבית שמאי ובית הלל נחלקו אם צרת ערוה מותרת לייבם. בית שמאי מתירים. ובית הלל אוסרים.

לדעת ריש לקיש וכן דעת רב, אף שהתירו בית שמאי את הצרות, לא אמרו כן אלא להלכה, אבל למעשה לא עשו בית שמאי כדבריהם, לחלוק על בית הלל.

ולכן לא הקשה ריש לקיש מהדין הזה, היאך עשו אלו כך ואלו כך, ולא נמנעו משום "לא תתגדדו", כי באמת הכל עשו כדברי בית הלל.

והטעם לכך שלא עשו בית שמאי כדבריהם, כי בית הלל היו המרובים, ואמרה תורה "אַחֲרֵי רַבִּים לְהִטָּת" (שמות כ"ג ב').

ולדעת רבי יוחנן וכן דעת שמואל, בית שמאי שהתירו את הצרות, התירו אותן להלכה ולמעשה, ועשו בית שמאי כדבריהם, לחלוק על בית הלל.

והטעם לכך שעשו בית שמאי כדבריהם, אף על פי שבית הלל היו מרובים, כי לדעתם, לא אמרה תורה "אַחֲרֵי רַבִּים לְהִטָּת", אלא כשהחולקים שווים בחמתם, אבל בית שמאי מחודדים יותר מבית הלל, ולכן הלכה כמותם אף על פי שהם מועטים.

ואף לאחר שיצאה בת קול ואמרה שהלכה כבית הלל, כמבואר במסכת עירובין, לא חזרו בהם בית שמאי, כי לדעתם אין משגיחים בבת קול, כדעת רבי יהושע במסכת בבא מציעא.

ובדפים הבאים יבואו ראיות ודחיות הרבה בענין זה, האם עשו בית שמאי כדבריהם או לא. ומסקנת הגמרא בדף ט"ז, שאכן עשו בית שמאי כדבריהם.

האיסור לעשות אגודות אגודות

נתבאר, שלדעת רבי יוחנן ושמואל, כשנחלקו בית שמאי ובית הלל, אלו עשו כדבריהם, ואלו עשו כדבריהם. וכמו כן לדברי הכל, בקריאת מגילה תקנו חכמים זמנים שונים למקומות שונים, ולא חששו בכל זה לעבור על האיסור "לא תתגדדו" להיות עושים אגודות אגודות. ונחלקו חכמים בטעמים.

לדברי אביי, כשאמרה תורה "לא תתגדדו", לומר לא תעשו אגודות אגודות, הכוונה שלא יעשו בעיר אחת שני בתי דינים, אחד מורה כדברי בית שמאי, ואחד מורה כדברי בית הלל, אבל כשהם שני בתי דינים בשתי עיירות אין לחוש.

ובזה מיושב היאך תקנו חכמים זמנים שונים לקריאת המגילה, שהרי לא תקנו זמנים שונים באותו מקום, אלא במקום אחד זמן זה, ובמקום שני זמן אחר.

אבל לא יתיישב, היאך עשו בית שמאי כדבריהם, הלא בעיר אחת אין לשני בתי דינים לעשות כל אחד באופן שונה.

ולדברי רבא, כשאמרה תורה "לא תתגדדו", לומר לא תעשו אגודות אגודות, הכוונה שלא יעשו בית דין אחד, שחציו מורים כדברי בית שמאי וחציו מורים כדברי בית הלל, אבל כשהם שני בתי דינים, אפילו בעיר אחת, אין לחוש.

מכשירי מילה

נתבאר בדף ה', שמצוות מילה דוחה את השבת, כלומר אף על פי שהוצאת דם בשבת היא תולדת מלאכת שחיטה, התירה תורה למול בשבת.

לדעת רבי עקיבא, רק את המילה עצמה, שאי אפשר לעשותה מערב שבת, מותר לעשות בשבת. אבל לעשות בשבת דברים שהם מכשירים את מילה, כגון הבאת הסכין, מאחר שיכולים לעשותם מערב שבת, אינם דוחים את השבת. ולדעת רבי אליעזר, גם מכשירי מילה דוחים את השבת, ומותר לעשותם בשבת.

קישור לקבלת ה"בקי צור"

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת יבמות דף יד

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

ושנינו בברייתא, שבמקומו של רבי אליעזר היו כורתים עצים בשבת, לעשות מהם פחמים, לעשות בהם ברזל למול בהם בו ביום. הרי שבאותו מקום היו עושים כדעת רבי אליעזר, אף על פי שבשאר מקומות לא היו עושים כן.

ומתחילה היו סבורים, שדווקא בשאר דינים הותר שיהיו מקומות שונים חלוקים במעשיהם אלו מאלו, ואין בכך משום "לא תתגדדו", אבל באיסור שבת החמור, יש להחשיב את כל ישראל כמקום אחד, ולא יהיו חלוקים ביניהם אף במקומות שונים. ואם כן, היה קשה, היאך עשו במקומו של רבי אליעזר כדעתו.

ומסקנת הגמרא, שגם באיסור שבת החמור, אין משום "לא תתגדדו", כשבמקומות שונים עושים כדעות שונות.

בשר עוף בחלב

במסכת חולין מבואר, שלדברי הכל, בשר בהמה טהורה אסור לבשלו בחלב, ואם בשלו אותו בחלב, הוא אסור באכילה ובהנאה. שנאמר, "לא תבשל גדי בחלב אמו" (שמות כ"ג י"ט).

ולדעת רבי עקיבא, רק בשר בהמה טהורה נאסר מהתורה לבשלו בחלב, אבל בשר חיה טהורה, וכן בשר עוף טהור, לא נאסר מהתורה לבשל אותם בחלב, ומכל מקום לדעתו חכמים אסרו את זה ואת זה.

ולדעת רבי יוסי הגלילי, לא רק בשר בהמה טהורה נאסר מהתורה בחלב, אלא גם בשר חיה טהורה נאסר מהתורה לבשלו בחלב, אבל בשר עוף, לא נאסר מהתורה לבשלו בחלב, וגם חכמים לא אסרוהו, ומותר לבשלו בחלב ולאוכלו.

ומבואר בברייתא, שבמקומו של רבי יוסי הגלילי היו עושים כדעתו, והיו אוכלים בשר עוף בחלב.

הבא למקומו של האוסר

יחמיר על עצמו משום כבודו

הנר הוא כלי, שנותנים בו שמן ופתילה, ומדליקים אותה להאיר. ונחלקו רבי שמעון ורבי יהודה במסכת שבת, אם מותר לטלטל את הנר בשבת לאחר שכבה. רבי שמעון אומר שאינו מוקצה, ומותר לטלטלו. ורבי יהודה אומר שהוא מוקצה, ואסור לטלטלו.

ורבי יוחנן פסק כרבי יהודה, שאסור לטלטל את הנר בשבת. ורבי יהושע בן לוי פסק כרבי שמעון, שמותר לטלטל את הנר בשבת. ובני מקומו של כל אחד עשו כדעתו.

ודעת רבי אבהו כדעת רבי יהושע בן לוי, שמותר לטלטל את הנר בשבת, וכן היה עושה במקומו של רבי יהושע בן לוי. אבל כשהיה רבי אבהו מזדמן למקומו של רבי יוחנן, משום כבודו של רבי יוחנן, לא היה מטלטל את הנר.

ואף למשמשו היה רבי אבהו מודיע, שלא יטלטל את הנר במקומו של רבי יוחנן, שלא יטעה לטלטל, מאחר שכשהיו במקומות אחרים היה רואה את רבי אבהו מטלטל.

לא נמנעו בית שמאי ובית

הלל מלהתחתן אלו עם אלו

נתבאר, שנחלקו בית שמאי ובית הלל אם צרות ערווה נופלות ליבום או לא. לדעת בית שמאי, צרות ערווה זקוקות ליבום או חליצה, ואם נישאו לאחרים בלא חליצה, יש בנישואין אלו איסור לא תעשה, "לא תהיה אשת הַיָּתָם הַחוּצָה לְאִישׁ זָר". ולדעת בית הלל, צרות ערווה אינן זקוקות ליבום או חליצה, ומותרות לאחרים בלא חליצה, ואם נתייבמו, יש כאן איסור לא תעשה של אשת אח, "עֲרֹת אִשְׁתִּי אֶחִיף לֹא תִגְלֶה עֲרֹת אֶחִיף הוּא", והוא איסור לא תעשה שיש בו כרת.

ומבואר במשנתנו, שאף על פי שבית שמאי אוסרים צרות ערווה לאחרים, ובית הלל אוסרים צרות ערווה ליבם, לא נמנעו מלהתחתן אלו עם אלו.

ואם נישאו צרות ערווה לאחרים בלא חליצה כדעת בית הלל, אין לבית שמאי לחוש אם ישאו את הנולדים מנישואין אלו, שהרי הנולדים מאיסור לא תעשה גרידה, אינם

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת יבמות דף יד

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

אסורים לבוא בקהל.

אבל אם נתייבמו צרות ערווה ליבם כדעת בית שמאי, יש לבית הלל לחוש אם ישאו את הנולדים מיבום זה, שהרי הנולדים מאיסור לא תעשה שיש בו כרת, הם ממזרים ואסורים לבוא בקהל.

ומתוך כך שלא נמנעו מלהתחתן אלו באלו, רצו לומר, שוודאי לא עשו בית שמאי כדבריהם, שהרי אם היו עושים כדבריהם, היו בית הלל נמנעים מלהתחתן עימם מחשש ממזרות.

והיה אפשר לדחות זאת ולומר, שאמנם עשו בית שמאי כדבריהם, ומכל מקום לא נמנעו בית הלל להתחתן אתם, כי כשצרת ערווה מתייבמת, הדבר מתפרסם, והיו בית הלל יודעים מי נולד מצרת ערוה, ופורשים מהם בלבד.

ואף שהיה אפשר לדחות זאת באופן הזה, דחו זאת באופן אחר, ואמרו, שאפשר שעשו בית שמאי כדבריהם, ומכל מקום לא נמנעו בית הלל להתחתן אתם, כי היו בית שמאי מודיעים להם את הנולדים מצרות ערווה שנתייבמו, ומהם בלבד היו בית הלל פורשים. וכן מבואר להלן, שהיו מודיעים אותם.

לא נמנעו בית שמאי ובית

הלל לשאול כלים אלו מאלו

בדיני טהרות בית הלל מחמירים מבית שמאי, ויש דברים שבית הלל מטמאים, והם טהורים לבית שמאי. ומבואר במשנתנו, שאף על פי שכלים שבית שמאי מחזיקים טהורים, טמאים הם לבית הלל, לא נמנעו בית הלל מלשאול כלים מבית שמאי.

ומתחילה רצו ללמוד מכאן, שלא עשו בית שמאי כדבריהם, שאם היו עושים כדבריהם, היו בית הלל נמנעים מלשאול כליהם, שמא טמאים הם.

ודחו זאת ואמרו, שאפשר שעשו בית שמאי כדבריהם, ומכל מקום לא נמנעו בית הלל מלשאול מהם כלים, כי כשהיו הכלים טמאים לדעת בית הלל, היו בית שמאי מודיעים להם זאת.

ממזר כדעת בית שמאי ובית הלל

אמר רבי אלעזר, אף על פי שנחלקו בית שמאי ובית הלל בצרות ערווה, אם נופלות ליבום או לא, מודים הם, שאין ממזר אלא מחייבי כריתות, שלא כדעת רבי עקיבא, שאמר, יש ממזר מכל חייבי לאוין, אף אלו שהן בהם כרת.

ששה דברים שנחלקו בית

שמאי ובית הלל בסדר נשים

בברייתא נמנו מספר מחלוקות, שנחלקו בהם בית שמאי ובית הלל בסדר נשים.

מחלוקת א

בעניין צרות ערווה

המחלוקת בענין צרות, היא המחלוקת הנזכרת בסוגייתנו, בענין צרות ערווה הנופלות ליבום. לדעת בית שמאי הן זקוקות ליבום, ולדעת בית הלל הן פטורות.

מחלוקת ב

בעניין אחיות

המחלוקת בענין אחיות, תתבאר בעזה"י בדף כ"ט.

לדעת בית שמאי, מי שמת אחיו, ועשה מאמר באשת המת, הרי הוא כמי שיבם אותה, ונעשית אשתו, ומעתה אם ימות אח נוסף, שהיה נשוי את אחות הראשונה, אשת המת השני פטורה מיבום, כדין אחות אשתו הנופלת לפניו ליבום.

ולדעת בית הלל, מאמר שעשה בראשונה אינו כיבום, ועדיין שתיהן זקוקות לו, ושתיהן נאסרות לו כדין אחות זקוקה, ולכן מוציא את הראשונה בגט למאמרו וחליצה לזיקתו, ואת השניה בחליצה. וזו היא שאמרו, אוי לו על אשתו ואוי לו על אשת אחיו.

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת יבמות דף יד

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

מחלוקת ג

בעניין גט ישן

המחלוקת בענין גט ישן, מבוארת במסכת גיטין.

לדעת בית שמאי, פוטר אדם את אשתו בגט ישן. ובית הלל אוסרים. ואיזהו גט ישן? כל שנתייחד עמה אחר שכתבו לה.

ואם נישאת לאחר בלא גט כדעת בית שמאי, הוולד ממנו ממזר לדעת בית הלל.

מחלוקת ד

בעניין ספק אשת איש

א. מי ראוי למאן.

יש מפרשים שהמחלוקת בענין ספק אשת איש היא המחלוקת שתתבאר בעזה"י בדף ק"ז בענין הנשים הראויות למאן.

לדעת בית שמאי, אין מיאון אלא כשמתקיימים חמשת הדברים הבאים. (א) ממאנת כשהיא ארוסה ולא נשואה. (ב) ממאנת בבעל ולא ביבם. (ג) ממאנת בפניו. (ד) ממאנת בפני בית דין. (ה) ממאנת בבעל ראשון ולא יותר, שאם מיאנה פעם אחת שוב אינה מתקדשת בלבד, אלא או תמתין או תינשא, ושוב אינה יכולה למאן.

ולדעת בית הלל, כל שהיא קטנה יתומה, הרי זו ממאנת, ואפילו מן הנישואין, ואפילו ביבם, ואפילו שלא בפניו, ואפילו שלא בפני בית דין, ואפילו נישאת פעם שניה ושלישית.

וכל ענין נישואי יתומה קטנה קרוי ספק אשת איש, שכל שיכולה למאן, ספק אם תמאן או לא, והרי היא ספק אשת איש.

ואם מיאנה באופן המועיל לדעת בית הלל, והלכה ונישאת לאחר, הוולד מהאחרון ממזר לדעת בית שמאי.

ב. מגרש מהיום אם ימות.

יש מפרשים שהמחלוקת בענין ספק אשת איש היא המבוארת במסכת גיטין, בענין חולה שנותן גט לאשתו, ואמר לה שתהא מגורשת מזמן הנתניה אם ימות ממחלתו, שכל זמן מחלתו ספק אם ימות ממחלתו ונמצאת מגורשת כבר, או לא ימות ממחלתו והיא אשתו.

ומבואר שכל אותם הימים לא תתייחד עמו אלא על פי עדים, ואם נתייחדה, דינה כדין נותן גט לאשתו ולן עמה בפונדקי, שנחלקו בו בית שמאי ובית הלל כפי שיתבאר להלן.

מחלוקת ה

בעניין מגרש אשתו ולנה עמו בפונדקי

המחלוקת בענין מגרש את אשתו ולן עמה בפונדקי מבוארת במסכת גיטין.

לדעת בית הלל, מאחר שנתייחדה עמו, ודאי בעל וקידש אותה בכך, וצריכה גט שני להיות מותרת לאחרים.

ולדעת בית שמאי, לא בעל ולא קידש ואינה צריכה גט שני.

ואם נישאת לאחר כדעת בית שמאי, הוולד ממנו ממזר לדעת בית הלל.

מחלוקת ו

בעניין קנין כסף של קידושין

המחלוקת בענין קנין כסף של קידושין מבוארת במסכת קידושין.

לדעת בית שמאי, האשה מתקדשת בדינר ובשווה דינר.

ולדעת בית הלל האשה מתקדשת בפרוטה ובשווה פרוטה.

לדעת בית שמאי, אם נתקדשה לאחד בפרוטה, ולשני בדינר, מקודשת לשני, והוולד ממנו כשר, ולדעת בית הלל מקודשת לראשון והוולד מהשני ממזר.

לא נמנעו בית שמאי ובית הלל מלהתחתן

מבואר בברייתא, שאף על פי שנחלקו בית שמאי ובית הלל בכל הדברים הללו, ומחמת מחלוקותיהם יש שהם כשרים לדעה זו והם ממזרים לדעה זו, בכל זאת לא נמנעו בית שמאי ובית הלל מלהתחתן אלו עם אלו.

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת יבמות דף יד

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

ללמדך, שחיבה וריעות נוהגים זה בזה, לקיים

מה שנאמר "כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת צוֹם הָרְבִיעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה לְבֵית יְהוּדָה לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה וּלְמַעֲדִים טוֹבִים וְהָאֶמֶת וְהַשָּׁלוֹם

אָהֳבִי" (זכריה ח' י"ט).

ומתחילה היה נראה שרבי שמעון חולק על הדברים הללו, ואומר, שכשדבר המותר לאלו

אסור לאלו בוודאי, כגון כשנתיבמה צרת ערוה כדעת בית שמאי, שהוולד ממזר וודאי

לבית הלל, היו בית הלל פורשים ממנו. וכן צרת ערוה עצמה שלא חלצה כלל כדעת בית הלל,

היו בית שמאי פורשים ממנה.

ורק דברים שמותרים לאלו לגמרי ולאלו אסורים מספק, לא היו פורשים אלו מאלו,

כגון מגרש אשתו ולנה עמו בפונדקי, שאין זה ברור שבא עליה וקידשה שוב, ובכל זאת בית

הלל מצריכים גט שני, שמא בא עליה, בזה לא היו מקפידים, וכשהיתה נישאת לאחר בלא גט

שני כדעת בית שמאי, היו בית הלל מתחתנים בוולדות.

ודחו זאת ואמרו, שלא אמר כן רבי שמעון, ולא חילק בין ודאי איסור לספק איסור, כי כשם

שיש לפרוש מוודאי איסור כך יש לפרוש מספק איסור.

אלא כך אמר רבי שמעון, כל מקום שעשו בית שמאי כדבריהם, ועל ידי זה היה כאן איסור

לבית הלל, בין בוודאי ובין בספק, היו בית שמאי מודיעים לבית הלל, ופורשים מהם, וכל שלא

הודיעו להם בית שמאי לפרוש, היו מתחתנים. ומכל מקום למדנו, שלדברי רבי שמעון, היו

בית שמאי עושים כדבריהם, שהרי יש אופנים שפרשו מהם בית הלל מחמת כן.

תקנה בצרת ערוה כדברי הכל

נתבאר, שלדעת בית שמאי, צרת ערוה זקוקה לחליצה או יבום, ולכן היא מותרת אף להתייבם. ולדעת בית הלל צרת ערוה פטורה

מהיבום לגמרי, ולכן אסורה לייבם באיסור אשת אח.

ואם צרת ערוה מתייבמת כדעת בית שמאי, לדעת בית הלל הוולד ממזר.

ואם צרת ערוה נישאת לאחר בלא חליצה כדעת בית הלל, לדעת בית שמאי הוולד הוא בן

חייבי לאוין. ואם היה אותו אחר כהן, הוולד נעשה חלל, שכל בן כהן מנישואין האסורים באיסור לא תעשה גרידה, הוא חלל.

ולפיכך ביקש רבי יוחנן בן נורי להתקין, שצרות הערוה לא יתייבמו כנגד דעת בית

הלל, ולא יהיו מותרות לאחרים בלא כלום כנגד דעת בית שמאי, אלא יחלצו וינשאו לאחרים, ובאופן הזה הוולד יהיה כשר לדברי

הכל.

דף טו

ולא הספיקו לגמור הדבר כסברת רבי יוחנן בן נורי, עד שנטרפה השעה.

ואמר להם רבן שמעון בן גמליאל, אם אתם מתקינים כן, מה נעשה להם לצרות ראשונות מעתה.

ומתחילה היה נראה, שרבן שמעון בן גמליאל אמר, שתקנה זו לא תועיל לבני הצרות

שנתייבמו כדעת בית שמאי, שהרי לדעת בית הלל הבנים הללו הם ממזרים, ומאחר שכבר

נולדו ממזרים, אין להם תקנה להכשירם.

ואם כן הוא, למדנו שעשו בית שמאי כדבריהם שאם לא עשו כדבריהם לא נתייבמו הצרות מעולם ואין אנו צריכים שום תקנה לבני הצרות.

ושוב אמרו, שאפשר שלא עשו בית שמאי כדבריהם, ובאמת אין אנו צריכים שום תקנה לבני הצרות, ולא בבני הצרות דיבר רבן שמעון

בן גמליאל, אלא בצרות עצמן, שנשאו לאחים בלא חליצה כדעת בית הלל.

ואמר, שלא לו אין תקנה להתירן עכשיו לבעליהם גם לדעת בית שמאי, על ידי שיחלצו עכשיו, כי מאחר שכבר נישאו לאחרים, אם

ישובו ויחלצו לייבם, הן נמאסות על בעליהן, ואין לתקן תקנה שתביא לידי זאת, שנאמר

"דְּרָכֶיךָ דְּרָכֵי נָעִם וְכָל נְתִיבָתֶיךָ שָׁלוֹם" (משלי ג' י"ז).